

Л.В. Лазоренко, к.е.н., доцент,
Національний університет
„Києво-Могилянська Академія”

**ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РЕГУЛЮВАННЯ РИЗИКІВ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
МАЛОГО БІЗНЕСУ**

В умовах ринку немає нічого постійного - усе циклічно: за злетом виникає уповільнення чи падіння ділової активності, потім знову починається поживлення. Описана циклічність виникає через дію законів виробництва, збуту, споживання товару. Як окремий випадок циклічності дії ринку можна привести приклад циклу життя товару і відповідний йому цикл одержання підприємством прибутку. Дана циклічність породжена критеріями ринкової економіки, такими як: безліч виробників товарів, що є учасниками змагань де суперництво зосереджується не тільки на ціні, але також і на нецінових факторах: якість продукту, реклама й умови, зв'язані з його продажем.

Метою статті є розробка теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму управління економічними ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства малого бізнесу.

Ризик зовнішньоекономічної діяльності виникає в зв'язку з тим, що різні рівні керування підприємств, організацій, людей, що займаються малим бізнесом, знаходяться у імовірнісних відносинах один з одним. Вони переслідують і реалізують не тільки загальні, іноді однакові, але і різні, а нерідко суперечливі цілі, результати взаємного впливу частково носять невизначений характер. У цих умовах досягнення результату неоднозначно і не може бути передбачене зі стовідсотковою точністю. Тобто виникає об'єктивна потреба враховувати ризик, пов'язаний з можливою протидією господарського середовища, партнера чи суперника на ринку. Нестабільність, мінливість середовища, в якому здійснюються операції на зовнішньому ринку, є однією з головних причин, що викликають у реальному житті ризик зовнішньоекономічної діяльності малого підприємства. У сфері зовнішньої економіки режим законності здійснюється через різні закони, юридичні норми, інструкції, нормативні акти, правила, накази, тому вони повинні бути обов'язковими при прийнятті рішень з ризиком, тобто з погляду закону ризик у діяльності підприємства повинен бути правомірним. Ризик буде правомірним, якщо він, по-перше, не суперечить законам, що об'єктивно відбивають підприємницьку, виробничу чи економічну ситуацію, по-друге, якщо в ризикованому рішенні враховуються не тільки кількісні, але і якісні наслідки реалізації цього рішення; по-третє, якщо прогнозовані позитивні результати обраного рішення значно перевищують імовірність його негативних проявів.

Ризик можна вважати правомірним, якщо він є єдиною можливим засобом здійснення визначеної господарської мети, тобто ризик у зовнішньоекономічній діяльності підприємства повинен бути обов'язково обґрунтованим. Обґрунтований ризик, якщо він не виправдався, тобто привів до негативних наслідків, повинен виключати адміністративну і правову відповідальність працівника, що йде на такий ризик.

Крім таких якостей як правомірність і обґрунтованість ризику зовнішньоекономічної діяльності малого підприємства характерні риси, властиві будь-якому виду ризику: невизначеність, випадковість, очікування успіху, альтернативність. Аналіз сучасного стану економіки України дозволяє виділити наступні причини, що збільшують ризик зовнішньоекономічної діяльності, одні з яких є зовнішніми стосовно підприємницької фірми, інші - внутрішніми. Під зовнішніми факторами варто розуміти ті умови, що підприємств, як правило, не може змінити, але повинний враховувати, оскільки вони позначаються на стані його справ. Існує чотири групи внутрішніх факторів, що впливають на рівень підприємницького ризику: стратегія фірми, принципи діяльності фірми, ресурси і їх

використання, якість і рівень використання маркетингу. Ці групи містять у собі десятки конкретних діючих у кожній фірмі вибіркових факторів. Дуже великий вплив на ступінь ризику мають такі фактори, як: відсутність професійного досвіду керівника фірми, слабкі загальноекономічні знання посібника і персоналу фірми, фінансові прорахунки, погана організація праці співробітників, витік конфіденційної інформації з вини службовців, погана пристосованість фірми до змін у навколишньому ринковому середовищі, недолік знань в обмілі маркетингу й інші.

У реальних обставинах підприємця мало цікавлять усі зовнішні і внутрішні фактори, що викликають ризик зовнішньоекономічної діяльності, його більше займають конкретні ризики, властивий кожній його угоді окремо, тим більше, що ризики зовнішньоекономічних угод складають ризик зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Таким чином, на перше місце виходить ризик зовнішньоекономічної угоди, а не ризик зовнішньоекономічної діяльності підприємства в цілому.

Під ризиком зовнішньоекономічної угоди будемо розуміти імовірність прибутку або збитків, то виникають у будь-яких видах діяльності, зв'язаних з виробництвом продукції, товарів, послуг, їх реалізацією, товарно-грошовими і фінансовими операціями, комерцією, здійсненням соціально-економічних проектів при участі іноземних партнерів.

Вихід підприємств малого бізнесу України на світовий ринок ускладнений унаслідок дії деяких факторів, що гальмують здійснення угод. До таких факторів відносяться: зниження ролі спеціалізованих органів зовнішньої торгівлі і недостатність кваліфікованих експертів; недостатня стабільність банківсько-фінансової системи; виплати платежів; складність функціонування спільних підприємств; відсутність чіткого правового законодавства

Таким чином, основними функціями малого підприємства в зовнішньоторговельній діяльності є наступні:

- 1) виробничо-господарські (вибір експортної стратегії, виробництво експортної продукції, робіт, послуг, виробничі зв'язки з внутрішніми партнерами);
- 2) організаційно-економічні (вибір форм і методів роботи на зовнішньому ринку, процес виходу на зовнішній ринок, планування зовнішньоторговельної операції, організація реклами);
- 3) комерційні (зовнішньоторговельні операції - експортні й імпорتنі, а також допоміжні операції - транспортні, страхові, валютні і фінансово-кредитні).

Усі ці функції разом із вхідними в них операціями являють собою сукупність *елемента* зовнішньоекономічної діяльності малого підприємства.

Н.Д. Чала, к.е.н., доцент, Національний університет
„Кієво-Могилянська Академія“

КЛАСТЕРИ ЯК КАТАЛІЗАТОР ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах посилення впливу глобалізаційних процесів на розвиток національних економік головною умовою успішного розвитку на мікро- та макrorівні стає конкурентоздатність. Уряди та науковці різних країн головну мету економічного розвитку формулюють, як забезпечення конкурентоздатності в поєднанні з динамічною науково-технічною політикою. Така мета сформульована і в прийнятій програмі дій уряду [1].

Метою статті є розгляд зв'язків між завданнями в напрямі конкурентоздатності і модернізації національної і регіональної економіки, активізації інноваційної діяльності,

